

Sanctus bon
structione nouitio
virtutibus cardin

00

01

02

03

04

05

06

07

08

09

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

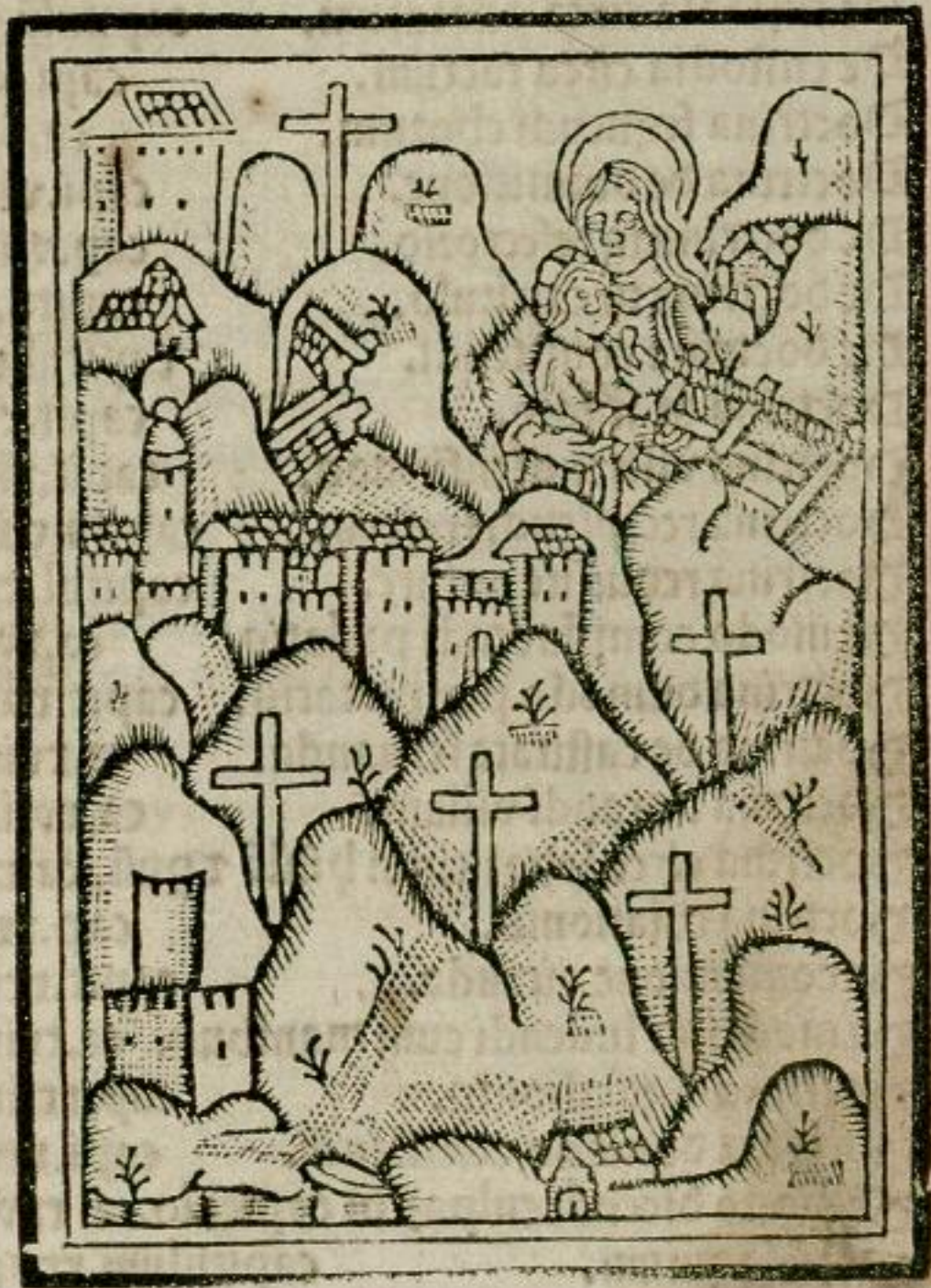
22

23

24

25

Sanctus bonauētura de ins-
structione nouitioruz. ⁊ de quatuor
virtutibus cardinalibus.

¶ De ingressu ordinis.	Capit. i
¶ Doctrina custodiendi linguam.	Cap. ii
¶ De custodia circa auditum.	capitu. iiii
¶ De custodia circa visum.	capit. iiij
¶ De custodia circa odoratum.	capitulū. v
¶ De custodia circa tactum.	capit. vi
¶ Doctrina sequendi chorum.	ca. vii
¶ Doctrina de dormitione.	capit. viij
¶ De doctrina in refectorio.	cap. viiij
¶ De doctrina in capitulo.	capitu. x
¶ De doctrina confitendi.	capitul. xj
¶ Doctrina de studio.	capit. xii
¶ Doctrina visitandi infirmos.	capit. xiiij
¶ Doctrina recipiendi fratres.	capitu. xiiii
¶ Doctrina requisite nature.	capitul. xv
¶ De modo complacendi prelati.	ca. xvj
¶ Doctrina de modo paupertatis.	capit. xvij
¶ Doctrina de castitate seruanda.	ca. xviii
¶ Doctrina intrandi villam.	ca. xviiii
¶ Doctrina circa laboritium hūilē ⁊ puū.	ca. xx
¶ Doctrina colationis.	cap. xxi
¶ De contentione vitanda.	capit. xxii
¶ De modestia ludendi cum manibus.	ca. xxiii
¶ Doctrina confessionis.	cap. xxiiii
¶ Doctrina de modo confitendi.	capit. xxv
¶ De modo dicendi culpas in capitulo.	ca. xxvj
¶ Breuiloquium.	capitulum. xxvii

bene nosti q̄ postq̄ erraueris in lingua. nihil lu-
crabis sed amittes. Hoc quidē de alijs corporis
mēbris intellige qđ de lingua luculenti? tibi enar-
raui. Et quia de corde exeunt om̄ia mala. Omni
ergo custodia custodi cor tuū. Nam magnus ca-
strū custodit: qui cor suū custodit. Cor tuuz reci-
piat nullo modo cogitationes vanas. sordidas.
luriosas. abiciofas. inutiles. ⁊ inanes. Et si qñ
doq; illabit. illico eas abice signo crucis. seu pe-
ctoris tunsione. Miser homo interdū a mane vsq̄
q; ad vesp̄as cogitat: ⁊ post cogitatus non in-
uenit requiem. s; labores. Ergo desine inania co-
gitare. Quid em̄ nisi afflictō spūs. ⁊ omissio tem-
poris inuentur? Delecteris in cogitādo mortes
crudelissimā quas dñs p nobis voluit pati. Vel
cogita quid in seculo comisisti. quātuz in ordine
profecisti necnō reuolue in te tormenta reprobo-
rum ⁊ gaudia beatorum.

¶ De custodia circa auditū. Cap. iij

¶ Epi etiam aures tuas

¶ spinis ⁊ noli audire linguā de trahentē
Domo em̄ nō debet audire loqui de aliq̄
re turpi nisi honesta ⁊ sancta ⁊ nō ultra pcedere.

¶ De custodia circa visum. Cap. iij

¶ Quid dicam de oculis?

Auerte oculos tuos ne videant vanitates. Nequid
oculo quid creatum est: Non licet intueri quod non licet
concupisci. Dic igitur cum iob. Peperi fedus cum
oculis meis. ne cogitarem de virgine.

¶ De custodia circa odoratum. ca. v

Non delecteris in flagran-

tia saporum. Memento quia pulvis es
et in puluerem reuerteris.

¶ De custodia circa tactum. cap. vi

Manus aut tuas semper

in iunctas habebis. non tamen cathena ma-
nuali. sed vinculo spirituali. Rememora
documenta apostoli. Bonum est mulierem non tangere.

¶ Doctrina sequendi chorum. c. vii

Non pigriteris ad

horas canonicas ambulare. Secun-
dam pulsationem minime prestoleris.
quoniam audita prima pulsatione ad re-
quistam nature si indiges festinabis

¶ Quia autem ingredieris templum. primo aspergariis yso-
podo dicēs. Asperges me etc. Deinde fronti tue signo
crucis impresso. intrabis ecclesiam dicēs orationem
Affer a nobis cunctas iniquitates nostras. ut ad
sancta sanctorum puris mereamur mentibus intro

Doctrina surgendi ad matutinas. capi. xxviii

Doctrina quomodo debet adderi aliquid in missa. xxix

Bernardus comparat seculum religioni

In monasterio est vita contemplativa: in seculo est vita laboriosa. In monasterio est vita sancta: in seculo est vita criminosa. In monasterio est vita spiritualis: in seculo est vita carnalis. In monasterio est vita celestis: in seculo est vita terrena. In monasterio est vita quieta: in seculo est vita turbulenta. In monasterio est vita tranquilla: in seculo est vita contentiosa. In monasterio est vita pacifica: in seculo est vita iurgis plena. In monasterio est vita casta: in seculo est vita luxuriosa. In monasterio est vita perfecta: in seculo est vita vitiosa. In monasterio est vita plena virtutibus: in seculo est vita plena vitiis. In monasterio est vita sancta: in seculo est vita iniquitatis. **A**udisti frater charissime bona que sunt in monasterio: audisti mala que sunt in seculo. Audisti virtutes monasterii: audisti vitia seculi. Audisti salutem monasterii: audisti perditionem seculi. Audisti vitam: audisti mortem. Nunc ecce in conspectu tuo bonum et malum. Ecce ante oculos tuos perditionem et salutem. Ecce ante te vitam et mortem. Ecce ignis et aqua: extende manum tuam et elige quod vis. ecce via paradisi. ecce via inferni. ecce via que ducit ad vitam: et ecce via que ducit ad mortem. **g** ambula per quam volueris. **s**olum rogo ut eligas meliorem.

an

Incipit compilatio seraphi-
ci doctoris sancti bonauentu-
re de instructione nouitiorū.

De ingressu ordinis. Cap. i

Fili cum exibis de egipto
et terram israelis intrabis, id est cum
exibis de lacu miserie et de loco
vel luto fecis et religionem intrabis
quattuor te oportet facere. Pri-
mum peccata tua generaliter con-
fiteri. Secundum ad discere seruenter et ardenter ora-
re. Tertium officium sancte ecclesie ad discere. Quartum
te in seruicium fratrum exercere.

De doctrina custodiendi linguam. ij

Fili accedens ad ser-
uitium vel ad seruitutes dei. Primo
et super omnia custodi linguam tuam. quia
qui se putat religiosum esse non re-
frenas linguam suam sed seducens cor
suum. huiusmodi vana est religio. Custodi linguam tuam di-
co a murmuratione a detractione. a mala respon-
sione. a multiloquio. a silentij fractione: ab ocio-
so sermone. quia pro quocumque istorum. vel pro quo-
cumque errato deducet te dominus in iudicium. Et propterea

ire. Cum ad chorum pueueris caput tuū reuerē
ter ⁊ p̄funde inclinabis corā altari versus medi
um dicens orationes. Adoramus te chris̄te ⁊ om
nes ecclesias que sunt in vniuerso mundo. ⁊ be
nedicimus tibi. quia per crucem tuam redemisti
mundum. Exinde gradieris ad scalluz tuū: ⁊ ibi
ante orationē p̄para animā tuam. ⁊ noli esse sicut
homo qui temptat deum. Prepara dico: exteriora
negocia postponendo. Illud qđ habes dicere
p̄uidendo. Interiorē ⁊ etiā exteriorē hominem
totuz deuotioni recolligendo. Et dicas hymnū.
Rex r̄p̄e clemētissime. tu corda n̄ra posside. vt ti
bi laudes debitas reddamus om̄i t̄p̄e. Et maria
mater gratie: mater mie: tu nos ab hoste protege
⁊ hora mort̄i suscipe. Gloria tibi dñe q̄ na. ⁊c. Post
ista dic tria p̄ n̄r ob mēoriā passiōis iesu x̄pi. pri
mū ⁊ scđz. vt dñs faciat te p̄cipē passiōis resur
rectōis ⁊ ascēsiōis. Tertū p̄ oib⁹ uiuis ⁊ defun
ctis. Post hec aut̄ duz dixeris horas distincte ⁊
aparte p̄feras verba tua. De pte tua nihil dimit
tas ⁊ partē alterā nō relinquant. Diligenter atten
de vt plus medullā litteraruz ⁊ sensuū rumines.
q̄ aures astantium voce dulcissimis neumatibus
demulceas. Si autem propter impedimentum
v̄l negligētiā de x̄bis sacr̄ aliqd̄ p̄termiser̄: post
finē horaz ad r̄cōp̄sationē aliqd̄ sup̄addas. ve
rūm̄ tut̄ i matutis. sp̄aliū taz p̄p̄t somnolētiā q̄

pp̄ter ignorātiā vel negligentias. antea partim
vel ex toto dicere matutinas. Porro ī choro hu
militer te geras. Nam si cantor aliqd̄ tibi comise
rit. facias aīo diligēt̄. nisi forsan aliqua causa ra
tionabili fueris p̄peditus. Et tūc humiliter te ex
cuses. Quicquid legis vel cātas totū facias ad
deuotionem nō ad vanā gloriā. Deuota em̄ offi
cia vel obsequia. placere deo ⁊ hominibus dino
scunt̄. In choro etiā deuote ⁊ honeste studeas p̄
manere. Manus quidē in modū crucis vel colli
gatas teneas. oculos demissos habeto. erectus
nō stando vel iacendo. vel cōsopitus in p̄spectu
angelorū debeas cōparere. Ita facias vt semper
representes te imagini crucifixi. honestatē etiā in
om̄ibus p̄tēde. Oportet etiā mulieres inhones
te nō circūspicere. Discursum in choro quātum
poteris euitabis. Si aut̄ discurrere te oportebit
aliquādo: incedas gressu cōposito sicut decet. in
tantū vt circumstātes occasionē nō habeāt iudic
candi. Dissolutiones iuuenū nō auertas. ne forte
cū dolore temere patefacias dentes tuos. Custo
di silentiū. quia si in alijs locis obseruari debet.
potius in choro ⁊ artius custodiri. Magna siq̄
dem verecūdia est plectendus qui in loco tā terri
bili vbi sunt angelorū ciues: verbis ociosis ⁊ fa
bulis occupatur. Cum in ecclesia vel alibi aliqd̄
recitabis. nō tibi attribuas sed largitori bonorū

gratias largiaris dicens. Nō nobis dñe nō nob.
sed nomini tuo da gloriā. Quid em̄ habes quod
non accepisti. Et si accepisti: qđ gloriaris quasi
nō acceperis. Et si verba cantionū alicubi reso-
nas. multo magis debes in ecclesia deū voce mel-
lea collaudare. Presertim cum diuina puidētia
tibi contulerit vocē bonā piter ⁊ sonorā. Quid si
tibi vox nō fuerit gratiosa. oīno taceb. Nequaquā
Sed conare facere quod valcbis. Naz plus pla-
cet auribus dñi vox bouina cuz deuotione prola-
ta. q̄ indeuote concentus melliflu⁹ philomene.
Ita tñ te habeas in clamando seu cantādo vt tu
semp voci p̄domineris: ⁊ non vox sup te accipiat
principatum. Post horas autē semp aliquid sup
addicias. vt possis dicere cū psalmista. Addiciā
super omnē laudē tuā. Hoc tñ attendas. q̄ nequā
ocium debes sup omnia vitare. Naz multa mala
docuit ociositas. Ip̄a em̄ est sentina viciozū. spi-
ritū ertinguit. carnalitātē augmētāt. deū a se elō-
gat ⁊ curiā ciuuz supnozū. Semp aliqd boni fa-
cito vt te diabol⁹ inueniat occupatū. siue legēdo
siue meditando siue orādo. siue etiā opando. Ad
huc aliquid tibi supaddo. Qs nō purgabis infor-
mis sed extra vel in loco deputato. Cum fratres
sunt inclinati: ante eos minime ptransibis. Valdē
em̄ absurdum est vt reuerētia que fit tremēde ⁊ in-
diuidue trinitati sit ab homie p̄pedita. Quādo

namq; sancta trinitas nominatur. terram vt ita di
cam debet homo emordere. Cum fratres sunt p
strati. ⁊ chorus est artus. sup eos p̄transire nō de
bes. Noli pigritari libro appropiquare. quia qui
in labore hominum nō sunt. cum hominibus non
flagellabuntur: sed partes vulpium erunt. Incli
nationes facias p̄funde ⁊ reuerenter ⁊ paulatim
⁊ nō repente ⁊ donec dicat. ⁊ sp̄iū sc̄tō nō surges
Qñ discit̄ sc̄i dei oēs stab̄ eregiōe Illō idē facias
in lectōe euāgelij. ⁊ in ite missa est. In sup libros
diligēter tractab̄. ⁊ cādelā caute s̄līter basulab̄.

Doctrina de dormitione .Ca. viij

Gli qñdo itrabis lectū

f te ip̄s ⁊ lectū cruce saluifica cōsignabis
dicēs. Mer̄ cruci hoc signū. fugiat p̄cul
om̄e malignū Et per idē signū saluetur quot
benignū. Et si incētiua libidinis te molestēt sur
ge nō tardab̄. Hoc est em̄ saluberrimū documē
tū ad motū luxurie releuandū. sc̄z. vt vesica sepe
euacuet̄. Tñ ad verā castitatē seruandā. tria sunt
necessaria. Primo vt cordis hūilitatez habeas.
sc̄do vt visuz ⁊ audītū custodias. ⁊ loqui cū mu
lieribus ⁊ audire eas abhorreas. Tertio vt super
fluitatem victus ⁊ somni euites. quia sunt incen
tiua peccati. Et si forte pompa luxurie te cōcuse
serit. recordare dilectum tuū in cruce positum. ⁊
dic in corde tuo. Deus meus pendet in patibulo

fura. Exinde extrahere caute cultellum et paulatim incipies scindere panem tuum dicens. Domine iesu tempore rogo te quod des mihi gratiam ut comedam ad necessitatem et non ad superfluitatem amen. Hoc tamen attende quod prius debes comedere panem duriorum et grossiorem. Verecundum est enim primo panem similagineum et postea ordeaceum manducare. Non oportet in quolibet obolo tergere manus tuas. sed cautelam aliquam indagabis ita ut tovallia non deturpent. Reprehensibile est namque cum apud te posita fuerint mappa munda et tam cito appareat deturpata. O quam magna virtus est carissime qui scit esurire et sitire et penuriam pati. Hijs ergo que tibi apponuntur sufficiens esto semper. Quoniam nisi sis contentus in animo ventrem tuum nunquam posses satiare etiam si comederes unum bouem. Si autem contentus fueris te cena brevissima faciat quia quod videtur deficere dominus superaddet. Magna quippe vilitas pro cibo litigare. aut etiam murmurare. Regnum dei non est esca et potus. Laue diligenter ne dicat tibi dominus. fili: mihi in cruce posito dederunt in escam meam fel et in siti mea potauerunt me aceto. et tu vis uti cibis et potibus delicatis: Hec tibi regula sit quod si panis vel vinum aut pulmentum non ut vis fuerit prepatum. accipito placide. et ita tibi videbitur fauus mellis. Et preterea si hodie minus bene comederis cras habere poteris abundanter. Quare ergo deum et prius

mū irritabis: Laue ne intereas morſu ſerpentiū
ignitorū. In menſa em̄ non tm̄ ventrē ſed et ia m
mentē reficere debes. Memēto vt ſis ibi honeſt⁹
Oculos demiſſos habeto. Aliozū noli circūſpice
re portiones. Inclina caput ſeruitori cū tibi ali⁹
qd̄ miniſtrabit. Quādo bibes ⁊ qñ tibi pulmētū
aliquod apponeſ dic aue maria. Ciphū nō acci
ptas niſi terſiſ manibus ⁊ bolo antea deglutito
Quicqd̄ ibi feceris facias cū cautela. ne lare ma
nice ruborem in facie tibi faciant apparere. Non
nimis impleas ciphū ⁊ in fine nil vini remaneat
in eodem. Nō tibi ſit vanum vinū bene ⁊ cōgrue
tempore. Cū comedis noli parapfidē amplerari
nec curuus ſis nmiū ſup eam. Noli etiaſ nmiſ
comedere feſtinanter. ſed paulatī paſcere te opoz
tet. Non effundas te ſup omnē eſcā ſz ſtatue cul
truz diſcretionis in gutture. Debes em̄ ſcire q̄ ex
nimia comēſtione creſcit ydropiſis ⁊ palloz in fa
cie. Sicut ex nimio potu frequēter palipiſis gene
ratur. Mēoz etiā eſto q̄ ibi comedis ⁊ bibis ſan
guinē ⁊ ſudorem peccatorū. Si aliquis ibi vʹ ali
bi aliqd̄ officiū tibi comiſerit. ſtatim caput tuum
debes inclinare niſi aliq̄ iuſtā cauſam habueris.
Et tunc ex cauſa te ſicut decet. Os tuū vel dentes
in reſectorio nō lauabis. Sz in alio loco ab alijs
ſequeſtrato. Os tuū ſub menſa purgabis. Naſuz
vero cum gremio tunice vʹ cum ſimbria mantelli

et ego voluptatis opam dabo: Neminis oculos in
faciem defigas et marie mulieri. Consortia iuuenus
quatenus poteris deuita. Cum ad lectum lapsus deue-
neris te honestissime iacendo componas. Non supi-
nus iaceas nec genua leuando ne calcaneos lun-
gas ad tibias. Interdum cum in lecto panis fueris
cooptus, hanc orationem tertio recitabis. O beatissima
Margarita ergo mater castitatis. iunge renes meos lacte pu-
ritatis amen, cum oratione dominica et credo. Et quam multi
solent in hoc vicio esse viciosi ideo dico tibi hora surgendi
non sis tepidus inexcitatus statim a te somnum. Nam
in illo intervallo modico quod lucratur: Forsitan ho-
stem tuum calefacis. Manus extra tunicam non intus
monco te habere. Quando autem surrexeris: dices quinquies
Pater noster propter .v. vulnera iesu christi. Manus et latera et
pedes tuos propter componendo. Deinde dices canticum
cum gradu et quicquid aliud tibi dominus inspirauerit. Post
matutinas vero dices .vij. psalmos, cum letania vel quod tibi
dominus dederit. Verum qui nescit tenere modum defacili potest
deficere. Ideo uolo te semper commune ducere vitam. Cum
dormientibus dormis, et cum vigilantibus vigilato, cum
prædicantibus præde, cum ieiunantibus ieiunato, nisi for-
san propter tua vel infirmitas requirat aliud quod prædixi
Cum per dormitorio incedas non facias strepitum cum
pedibus ne alios inquietes. Cum candelam ascensam por-
taueris, lumina abscondas ne oculi quiescentium offendantur
De doctrina in refectorio. L. viiiij

Ali non soluz in loco

F orationis verū etiā in loco refectio
nis te gere humiliter ⁊ deuote. Cū
ergo audieris refectiois cāpanil
lam, surge velociter. ⁊ dic. Dñe ex
audi. primū. Quādo vadis ad cenaz dic. Beati
oēs. Quā autē lauas manus dic. Vidi aquā egre
dientē de templo a latere dextro. Laua qđ est soz
didum: rīga qđ est aridum. flecte qđ est rigidum
⁊ pater noster. Deinde cuz tergeris manus tuas
dic. Absterge deus omnē maculam ab aīa mea. ⁊
pater noster. Porro cū sederis teneas caputius
pfunde. dic ter pater nř. primū p illis qui sunt in
caritate. scđm p stantibus in peccato mortali. ter
tiū p illis qui in purgatorio cruciant. Post pa
ter noster dic confirma hoc deus qđ opat' es in
nobis a templo setō tuo qđ est in ierusalem. Post
scđm dic. Illuminare hīs qui in tenebr̄ ⁊ in um
bra mortis sedēt. ad dirigēdos pedes errātū in
viā pacis. Post tertiū vero dic. requiem eternaz
dona. rē. Interea qñ mensaz intrabis sup sedilia
nō ascendes. nisi forsitan ille transitus nimitū sit
astrictus vel angustus. Postq̄ autē in loco tuo
fueris collocatus. dic pro benefactoribus vnus
pater noster ⁊ aue maria. ⁊. Libabis nos pane
lacrimarū. ⁊ potū dabis nobis in lacrimis in mē

tui mūge. Nō petas sal vel aliqd dum frater ma-
num teneat in catino. Cū tibi aliquid oblatū fue-
rit. ⁊ recipere nolueris caput tuum inclina. Post
comestionez nō accedas ad fratres ne dicas vel
audias que tibi nocent quia in illa hora maxime
excedit hō in verbo. Ensenia de mēsa in mensam
ne mittas. Si vis dare fratribus qui sunt ppe te.
exhibebis. si ppendis q̄ indigeāt ⁊ velint accipe-
re. Signū nō facias nec aliqd petas nisi in neces-
sitate. Semp cū timore comedas ne in aliquo ex-
cedas. Et nō comedas ad sapore. sed ad necessi-
tate. Vinū tibi p̄pina ⁊ tibi scinde panē. Quādo
scindes caseū scinde p̄ lineā rectā nō p̄ cōcavita-
tē. Post comestione ⁊ grās debes dicere. Gloria in
excelsis do. Ad te leuani oculos meos. Et de p̄fun-
dis. Pat̄ n̄r p̄ fidelib⁹ defunct⁹. ⁊. Orem⁹ p̄ b̄n̄-
factorib⁹ n̄ris ōro. Pretēde dñe famlis. et absol-
ue q̄s. Salue regina. cū ōone. ⁊ sc̄e francisce cū
ōone. Et oēs sc̄i tui dñe nos vbicūq̄ tē. vl. vii.
p̄s penitētiales vna die p̄ viuis alia p̄ defunct⁹

De doctrina in capitulo. Cap. x

f Aliqñ ibis ad capitulū

dic vtinā dirigant̄ vie mee ad e. Tūc nō pfundar
cū tē. Cōfitebor tibi i dir. cor tē. p̄ n̄r. deidecū i
capitlo fuer̄ itogress⁹ nō statis sedeb⁹ s̄ fr̄es ātea
expectab. reuera cū dixeris culpā tuā nō leuiges

eam. hoc est nō facias eas minorē excusando te.
quia tali excusatiōe nec deū placas nec primum
edificas nec animā tuā purificas. Hoc tñ atten
de q̄ de manifestis offensis tñ debes te accusare
Memēto etiā q̄ si aliquis duxerit ad mēoriā cul
pā tuā nō displiceat tibi. s; eas similiter recogno
sce. Quā enī frater accusat te debes intelligere q̄
caritas eū trahit: Si autē bene cognoscis q̄ ab il
lo crimine sis immunis nō cū clamore sed cū mo
derantia te excuses. Nullus tamē debet accusare
aliū nisi sit caritate conditus. Ea que in capitu
lo recitant mēoriter teneas. spālīter obedias que
ibi iniūgunt. ordinationes que ibi cōstituuntur.
et recomēdatiōes quas ibi videris explicare. nec
nō et alia salubria documenta.

Doctrina confitendi. Capitu. xi

Illi si vis ad virtutis

fapicem puenire: scē frequēter obmi
tis et comitis ita frequēter debes cō
fiteri. In confessione em̄ pctā lauā
tur: virtutes augent. et non habenti
grā cōferūt. Omnia quidem pctā tua confitearis de
quibus cōscientia te accusat simpliciter atq; pu
re. Item cū vadis ad cōfitendū dic. Dixi confi
tebor aduersum me et c. Unū sacerdotem habeto.
cui etiā cōscientiā denudabis. Noli mutare pro

pter verecundiā aliquā cōfessorē. dicendo vnam
partem vni ⁊ aliā alteri. quia talis non est muta-
tio dextere excelsi.

Doctrina de studio. Capitulū. xij

Agli qñ vadis ad stu-
diū dic. Declinate a me maligni tē.
Reuela oculos meos tē. Deinde cū
reuerētia aperi libzū. ⁊ verba sacra
corde ⁊ ore studeas ruminare. Et si
aliqd difficile inueneris interroga doctores. ⁊ in-
terrogando nō multū spm inquietes. Testus post
cenam. sed questiones prouide ante cibis. Cum
aut de libro recesseris semp aliqd tecū porta. In
studendo charitatē habeas ordinatā. Primū de
te ⁊ cōtra te auctoritatē dicens. Ne mihi quia in
hoc vitiosus sum. Nō tm reuerentiam ⁊ charita-
tem verū etiā discretionē habeto. Nam si aliquis
dixerit tibi frater adiuua me ad missam vel ad ali-
quid aliud: ilico claude librum ⁊ adiuua fratrem
tuū. Memēto ad quid venisti vel ad quod studi-
um. certe nō vt esses pbus aut poeta s; vt salua-
res animā tuā. viuēdo in obediētia. paupertate. ca-
stitate ⁊ charitate. Et si noueris te aliquā scienti-
am habere: non ppter hoc eleues te sup te. s; ma-
gis humilia spm tuū. Scio em quia deus super-
bis resistit: hūilibus autē dat gratiā. Propterea

recognosce quia dū tu studes. frater tuus qui forte est melior te in coqna ppter te estuat laborādo

¶ Doctrina visitandi infirmos. xiiij

Hil fratres infirmos

semel saltem in die visita. Cū infirmo intrabis dices. Aura corrūpens pestilens. ⁊ omnis infirmitas discedat ab hoc habitaculo tuo dñe

Interea videbis eos. ⁊ aliqua verba cōsolatoria dices sibi. Et si indigēt aliquo seruitio tuo scilicet sternere lectus. excutere tunicas ⁊ huiusmodi. Si quādo fueris infirmatus debes domū mundam tenere. tempestiue ea que pparanda sunt pparare nō abhorrere orinale. peluis euacuare. tergef sani em. paniculosq; lauare. Et hoc eī magis in amore firmabis. iurta sententiā sapientis. Et si quando tu fueris infirmitate grauatus. patientiā habe ⁊ recordare quia p multas tribulationes oportet nos intrare in regnuz celorum. Et si forte frater non seruit tibi ad voluntatem tuam: non molestes eum. sed sustine ⁊ dic in corde tuo. Vere propter pctā mea talia ppeti memor ego miser peccator. Recordare etiā quāta sustinuerunt patres nri videlz sanct⁹ iob. ⁊ thobias. ⁊ beatus franciscus ⁊ quāta paciētā habueit. ⁊ quō gaudebāt in infirmitatib⁹ suis ⁊ dic. Si nō possuz vnā fe

bre sustinere. quō sustinere in crucis patibulum.
¶ Doctrina recipiēdi fratres. c. xiiii

¶ Ali quando fratres ves

f niūt de via recipe eos gaudēter. **¶** Placet interdū panis ⁊ aq̄ cuz vultu sereno: q̄ cū rugosa fronte altilia ⁊ vitulus saginatus: **¶** Prius lauab pedes eorū. cōsuat tñ ātea reb⁹ suis. Dein sterne sibi lectos ⁊ mātellos f⁹ ⁊ gruetiā tyris exhibeb. **¶** Postea sibi corpis necessaria p̄parab. Semp tñ cū bono solatio ⁊ hōesto. Secreta cōuent⁹ ⁊ etiā puicie nō eis reuelab. Et caue tibi a malo exēplo. ⁊ ostēde te multū sobriū corā eis.

¶ Doctrina requisite nature. c. xv

¶ Ali cū vadis ad requisit

f ta nature. coopit caput tuū **¶** Ecūdia duct⁹ **¶** Mātellū nō portab illuc vlt̄ et alibi nisi fuerit aliq̄ necessitate aggravat⁹. In tali loco noli p̄traber lōgā morā. noli et ibi faceṛ orōnē vocalē

¶ De mō cōplacendi prelatis. c. xvi

¶ Ali si vis in pace viuere

f in ordine tuo. prelato tuo tanq̄ patri tuo obedi. Cum p̄latus tuus dixerit tibi fac hoc. Dic in corde tuo. Et iumentum factus sum apud te. ⁊ ego semper tecum. Obedientia tua sit sine mora sine murmure. ⁊ sine tepiditate. **¶** Ita

facito semp vt cor plati tui sit serenū tibi pariter
et deuotum vel tranquillum. Et si quando tibi lo
quatur acerbe. paciētiaz habe. Homo em̄ nō sem
per in eodez statu permanet. Nōne xij. hore sunt
in die: Si mane irascitur tibi. vesp̄e tecuz diuidet
escam. Debes etiaz scire. q̄ multo magis est obe
dire hom̄ini et ei subiacerē p̄pter deū q̄ dño obe
dire. Quia quicūqz obedit creature p̄pter creato
rem. obedit creatori et creature. Si esses intētus
in lectione. et etiā in tanta deuotiōe positus q̄ lo
quereris cū angelis et vocareris ab hoīe cui sub
iectus es p̄pter deū: statim debes colloctiones
angelorum dimittere. et tuo prelato obedire.

Doctrina de mō paupertatis. c. xvij

Fili dilige paup̄ta
tem. ip̄a em̄ te diriget et p̄ducet ad
regna celestia. Nihil habebis. ni
hil dabis. nihil accipies sine licē
tia p̄latorū. Religiosus nāqz nū
q̄ potest habere sine tristitia. Da
p̄lato tuo que habes si petat. Res tuas libenter
accomoda. Si aliquis aut rem tuā destruxerit nō
nimium doleas. Memēto qz hec om̄ia tamq̄ um
bra decurrūt. Dico tibi felix est ille religiosus qui
nihil oīno habet. It̄ talis est de quibus ait psal
mista. Sicut sagitte in manu potētis: ita si. ex cu.

Filij excusorū sunt illi qui excussi sunt a puluere
oim mūdanozū. quibus cū dicitur ite ad talem lo
cum parati sunt ad eunduz, sicut sagitte a manu
fortium destinate.

Doctrina de castitate suāda. xviiij

Illi nō tm̄ obedientiam

f et paupertatē seruare teneris. sed etiā sacra
tissimā vel sincerissimā castitatē. Si vis
ergo eā custodire. captiua om̄ia mēbra tua in ob
sequio iesu xp̄i. Cum aliqua mulier pulcra et com
pta occurrerit tibi et oculus incestus qui ad hec po
nus est voluerit eam vel cōcupiscibiliter cupide
intueri. dic. O oculo nequā iā in captiuitate posi
tus. qd ergo circūspicere pompā seculi. pabulum
mortis. blādimētuz facinoris ꝑcupiscis. Visne
interficere me. sicut multos interemisti. De hac
materia satis superius dictum est.

Doctrina intrandi villam. xviiiij

Illi quādo intrabis villa

f lam signa te signo crucis. et munit te cli
peo orationis et dic. Auerte oculos me
os ne videāt vanit. Noli circūspicere vicos ne
videas que nocēt tibi. Sociū tuū sine loqui. Et
non placeat tibi multum intrare villam. quia ibi
parum etiā lucratur homo sanctus.

Doctrina circa laboritium humilis
mitem et paruum. Capitulum. xx

Gli cum pulsatur ad olera

f vel legumina expianda vel pices excamados
et talia humiliter. esto primus in accessu et vlti-
mus in regressu. Cum ad congregationem fratrum ac-
cesseris dices. Dixi custodiam vias. et posui ori. et cetera
et cetera. Domine domine custodiam ori meo et osti. c. i. l. m. Et cum
fueris ibi labora solcite et devote. Memeto quod qui
non laborat non manducet. Et labores manus tua. et cetera.

Doctrina collationis. Capi. xxj

Um pulsatur campana

na maior ad collationem: statim ibis
et stabis ante refectorium. ut ad pul-
sationem campanelle intres ordinat-
e. Et caue tibi a superfluo potu et et-
iam animo forti ne noceat tibi in nocte vel etiam
in matutinis. Recordare quia exultatio anime et
corporis sobrius potus. Amaritudo anime vi-
num multum potatum. Vinum tempera.

De contentione vitanda. ca. xxij

Gli caue tibi et precaue

f ab omni contentione. Iterum disco tibi ca-
ue. Noli contendere tibi. Et si alij contra te

stēdere voluit. tanq̄ a facie colubri p̄nice cursu
fuge. Porro si contumelias audiueris: finge te
non audire ⁊ etiā nō curare. Et dic in corde tuo.
Benedictus sis dñe quia talia mereor audire.
Nosti quidem bene q̄ si fratri pro meritis respō
debis mordebit te cōscientia. ⁊ eidem habebis di
cere culpam tuam. ⁊ habebis forsam in capitulo
disciplinam. Porta ergo in mente tua illud pro
uerbium antiquorum. Ille viuit in pace. qui au
dit videt ⁊ tacet.

¶ De modestia ludēdi cū māib⁹. xxiiij

¶ Ili vere religiosus

in omnibus debet esse modestus.

f

Noll ḡ mānibus iocari sic faciūt
seculares. Audiuimus em̄ sepe ⁊
vidimus. qm̄ ludus generat trepi
dum certamē ⁊ irā. Exinde ip̄a ira vertit̄ in odiū
⁊ qñq; in bellū intestinū. Et si forte oportebit te
iocari p̄pter importunitatē alicui⁹ vel tuā. Per
mittas te potius supari q̄ supare. Nūq̄ in ludē
do tuā fortitudinē ostendes. Quid si superabis
ysacar asinus fortis censeris. Et ad suportanda
onera graua tuis humeris p̄pelleris. Verba bo
ni solatiij interdū dicere potes. Ita dum taxat si
cognoscis q̄ non displiceāt audienti.

¶ Doctrina confessionis. cap. xxiiij

b iij

¶ Ali cum volueris confi

fteri. debes cōsiderare quot modis homo peccat. Homo em̄ peccat tribus modis In deū: In seipm̄: In prīmū. In deū duob⁹ modis. ⁊ dicā grosso modo. vel cū aliq̄s facit qd̄ nō debet facere. vt est trāsgressor mandatorū dei vel cū nō facit que debet facere vt nō diligere ⁊ nō tēmere deū. In se peccat hō duob⁹ modis in aīa ⁊ in corpore. In aīa duobus modis. v̄l cū facit que nō debet facere. vt cōcupiscere v̄l cū nō facit que debet vt diligere ⁊ h̄mōi. In corpore duobus modis vel cū facit que non debet facere. vt fornicari. vel cum nō facit que debet facere vt nō orare In proximo peccat homo duob⁹ modis. in anima ⁊ in corpore. In anima cum eius intentionē iudicat. In corpore cum sibi malum facit ⁊ huiusmodi. Confitere ergo ita.

¶ Doctrina de mō cōfitendi. c. xxv

Dico meā culpaz deo ⁊ vobis pater de om̄ibus peccatis meis. de mādatiis dñi ⁊ cōsiliis ei⁹ que nō obseruaui nec obseruo sicut debeo. Et etiam d̄ obediētia ⁊ paupertate ⁊ castitate que nō obseruaui corde. ore. ⁊ ope sicut teneor. De constitutiōibus ⁊ ordinatiōibus

onibus quas fregi quandoq;. Dico meā culpam
quia nō diligo nec timeo nec honoro deum sicut
debeo. De ingratitude quia cum dñs me fecerit
ad imaginē ⁊ similitudinē suam. et cum eduxerit
me de lacu miserie ⁊ de luto fecit. ⁊ posuit me in
sanctā religionē: nō regratior ei nec scio reddere
gratiarū actiōes sicut debeo. De passiōe dñi no-
stri iesu xp̄i quā nō porto in meip̄o sicut debeo ⁊
teneor. nec lachrimor ob mēoriā eius. Dico meā
culpaz quia peccaui in anima mea. per sup̄biam
auariciā: tristriciā. irā: vanā gloriā. De prauis ⁊
immundis cogitatiōibus quas nō expello de
corde meo sicut debeo. De concupiscentia car-
nali. De hoc q̄ nō exerceo animā meā. ad pietatē
ad compassionem ad deuotionem. dico meā cul-
pam de corde meo in pctō luxurie. De motu car-
nali cui nō resisto fortiter sicut debeo. De poluti-
ōe nocturna. Debes aut̄ scire q̄ pollutio noctur-
na venit sex modis. Ex crapula: ex p̄cedēti cogi-
tatiōe: ex labore: ex sup̄fluo humore: ex innaniti-
one: ex diabolica illusione quas habui in nocte ista
añ matutinū. De sup̄fluitate in cōmedēdo ⁊ bibē-
do. quia possum facere aliquā abstīnētiā ⁊ nō
facio. Excedo etiā modū in quātitate ⁊ qualitate
De q̄nq; sensibus quos nō ordino ad seruiciū
dei sicut debeo. Video quādoq; illicita. delector
quādoq; in sp̄tium fragrantia. tango q̄noq;

nō tangēda. ⁊ delector. De verbis ociosis ⁊ inna
nibus ⁊ falsis. Et nō oro p benefactoribus. sicut
debeo ⁊ teneo. De dissolutionibus quas quādo
q̄ facio. in ridendo in ludēdo ⁊ multis alijs. De
officio dei qđ negligenter dico ⁊ cū modica deuo
tione. quādoq̄ vnū dico ore aliud corde. De In
deuotione. nō paro me ad deuotionē sicut debeo
De amissione t̄pis qđ male expēdo. possez em̄ fa
cere aliqđ bonū ⁊ nō facio ⁊ sic de alijs. Nō sem
per te oportet facere longā cōfessionem. s; breui
ter te expēdas dicens culpam tuam. de quibus
conscientia tua reprehendit te.

De mō dicēdi culpā in capitlo. xxvj

Ico meā culpaz deo

⁊ vobis pater de om̄ibus peccatis
meis. sp̄aliter quia tali die veni tar
de ad horas. quia erravi i choro in
tali re. quia fudi vinū vel aquā sup

mēsam. qz fregi silentiū. necnō ⁊ de alijs offensis
Qñ trāsis p cimiteriū. dic. Qui lazarus re. p̄ n̄.
⁊ c. oratio. Deus cui? miseratione. ⁊ Absolue

Breuiiloquium. Capitulū. xxvij

Ali quodam breuiiloqui

fum tibi supadiū go. Omnē tribulationez
libenti animo sustine. In tribulatiōibus

gaude. De bono primi tui gaudeas. De malo eius
compatere et ora pro eo. Inferiorem et viliorem
omnibus te existima. Incessus tuus sit maturitas
te plenus. Tristitiam inter fratres dissimula. Ritus
tuus non sit excussus. sed sine dente. tuis etiam inter
pone gaudia curis. Cum fueris solus. semper ali
quid boni facito. Quando cum alijs fueris. ostende te beni
gnum et humile. conuersare affabiliter cum illis quos
videris timorem dei habere. Adiuna fratrem tuum li
benter. Femoralia saltem in hebdomada semel la
uabis. Non sis piger seruiendi ad missam vel ad
mesam et etiam ad excutiendum tunicas fratrum. Mo
res honestorum fratrum considera et eos imitare pro
posse. Conuentum tuum sequere quia magna virtus est
Est enim bonum quantum ad corpus et quantum ad
animam. Si offendisti fratrem non verearis sibi di
cere culpam. Non mittas nuntium ad seculares. nec
loquaris cum eis sine licentia. Quando fratres sunt con
gregati in verbis non accedas ad eos. Infra diem
non bibes: nisi necessitate coactus. Os enim serui debet
esse. os spiritus salutis. et non os vinariac
Non delecteris frequenter intrare coquinam nisi
habeas ibi facere. Ad portam non vadas sine li
centia. Candelam ita extinguas quod fumus non ascendat.
Si caritas cum aliquo non haberi ita bonam vocem sicut tu
descende sibi. si facis contra deum charitatem facis.
Quando deponis matellum tuum de collo tuo ponas

in loco honesto complicatum. et minus quam potes
portes eum. Pulchrius est enim quam frater incedat cum
habitu quam clamide clamidatus. Si cecideris in fra-
gilitatem non tardabis de die in dies confiteri. sed
eodem die confiteberis. dicens qualiter tibi accide-
rat et dices. vii. ps. vel aliqd tale. Admonitiones que
tibi dicuntur non piclas post tergum tuum. quia que sper-
nit modica paulatim decidet ad maiora et ad vir-
tutis culmen puenire non potest. Caue tibi a meda-
tio. nam frater medosus reputatur impudicus. Me-
datum enim filii impudicie est. Stude placere fra-
tribus in his que poteris bono modo. Minas ali-
quorum non formidabis. quia si non feceris omnes tibi
nocebunt. Noli comprehendere quemquam. et si aliquis
te molestat. non respondeas illi quicquam. sed dic perso-
ne que potest pdesse et non obesse. Non inuitabis ali-
quem ad comedendum vel ad bibendum nisi prius
licentia sit concessa. Et si aliquotiens videris fra-
tres minime laborantes. propter hoc non tepescas.
quoniam recogita et dic. Isti per. x. vel. xx. annos
fuerunt in labore ordinis perdurantes et portauerunt
pondus diei et estus. et iam confracti sunt et pene
consumpti. Insup hac tibi trado regulam quatinus
ita tractes res ordinis diligenter: ac si eas tuo ad-
eptus fueris sudore. et considera quod pro frustra pa-
nis et gutta vini et olei male perduto ad iudicium
deducaris.

Doctrina surgēdi ad matuti. xxviiij

¶ In hora matutinali

f quādo audies horologiū statim surge & munias te signo sancte crucis cum omī reuerentia dicēs. p signū crucis. d. i. n. l. i. n. d. d. n. Deinde dic. Dñe labia mea apies & de' in adiutorium totū psalmū. Quā aut redibis de necessarijs Dic memor fui nocte n. t. d. r. c. l. t. Et ego ad te dñe clamaui & mane ora. m. p. te. Repleat os meū lau. rē. Dñe exaudi ora. m. o. rō. De' cui omne cor patz & omnis vol. rē. Exinde lauabis manus & oculos & dentes cū digitis lotis & nō cū aqua. qz aqua inficit eos. Faciē aut frequēter & multū lauare reprehensibile est & inhonestus. postea asps' aqua bñdicta cū. v. Aspges me. Intras ecelesiā dic. Introibo in domū tuā. a. ad. t. rē. vel. Aufer a nobis cūctas rē. Postea corā altari deuote inclinatus dices. Adoramus te rpe & benedicim' tibi. rē. postea intrabis ad locum tuum.

¶ Doctrina qualiter debes addere aliqua in missa. Capit. xxviiiij

¶ Ost sanctus in pmo me

p mento. dicas hāc orationē. Misere' dñe omībus parētibus nostris. N. r oibus familiaribus nostris vel omnibus familiaribus

meis. N. et omnibus qui orant pro me: et omnibus
qui se meis indignis orationibus commendauerunt
Da eis penitentiam fructuosam ut ad te fructum dul-
cissimum valeant peruenire. In secundo memento
dic. Misere dñe aīabus parentū nostrorū. N. et
fratrū nostrorū. N. et benefactorū nostrorū et recō-
mendatorū nostrorū. N. et omniū fidelium defun-
ctorum. Da eis dñe refrigerij sedem: quietis bea-
titudinē: et luminis claritatē. Amen.

Incipit tractatus de quatuor vir-
tutibus cardinalibus sancti Bonauenture

De quatuor virtutibus

cardinalibus que sunt virtutes politice. scilicet
scilicet de gubernatione ciuitatum. purga-
torie purgati animi ac exemplares. Seneca.
Quatuor virtutum spes meliorum
sapientium sententis diffinitae sunt quibus animus hu-
manus cooptus ad honestatem vite possit accedere.
Quarum prima est prudentia. Secunda magnanimitas
Tertia continentia. Quarta iusticia. Singule igitur
honestum et bene morigeratum faciunt virum. Gregorius
us. Solidum nostre mentis edificium prudentia. tem-
perantia. fortitudo. iusticia sustinent. In his igitur
quatuor virtutibus tota boni operis structura con-
surgit. Nam quatuor paradisi flumina terram irrigant.
quia dum his quatuor virtutibus cor infunditur.

ab omni desiderio estu temperatur. Cardinales
appellantur. quia sicut ostium vertitur in cardine
et regitur. ita his regitur et vertitur vita hominis. Per
virtutes namque cardinales rectificatur anima in suis vi-
ribus. Nam prudentia rectificatur vim rationalem
Fortitudo siue magnanimitas irascibilem. Tem-
perantia siue continentia concupiscibilem. Justi-
cia vero rectificatur omnes vires. Ipsa enim iusticia
apprehendit omnes virtutes ad primum ut est libe-
ralitas. et ordinantes ad seipsum. sicut est penitentia
et innocentia. Et ordinantes ad deum. sicut est latra-
pietas et obedientia. Et ideo iusticia dicitur retinens
omnes virtutes quia non tantum est specialis sed genera-
lis virtus comprehensiva totius animi rectitudinem. cum
ipsa dicatur rectitudo voluntatis. Nota per vir-
tutes cardinales homo in omnibus operibus instruitur
et contra vicia armatur. Primum fit dupliciter.
quo ad se per prudentiam. ad proximum per ius-
ticiam. Secundum etiam dupliciter. In prosperis
per temperantiam. in adversis per fortitudinem ar-
matur. Augustinus. Prudentia est in precauendis
insidiis. Iusticia in subueniendo miseris.
Fortitudo in perferendis molestiis. Temperan-
tia in coercendis delectationibus pravis. Poli-
tice dicuntur prout sunt in recto regimine ratio-
nis. Purgatorie prout sunt in victoria vicio-
rum. et respiciunt partim interiora et partim exte-

riora purgati animi dicuntur quando deuictis vic-
tibus possessor virtutum quiescit raro insurgentibus moti-
bus prauis premis. Exemplares dicuntur que in men-
te diuina consistunt. Nam idee in deo sunt et omni-
um rerum exemplar est. Nota quod quilibet virtus
cardinalis potest coaptari singulis virtutibus
tam premissis. Nam prudentia potest est virtus poli-
tica ut ait Macrobius est ad rationis normam que
cogitat et que ait vniuersa dirigere et nihil preter
rectum facere vel velle. Secundo potest est virtus
purgatoria est mundus et omnia que in mundo sunt
diuinorum contemplatione despiciere. Tertio potest est
purgati animi. est sola diuina noscere et ea tanquam
nihil sit aliud intueri. Exemplaris autem est ipsa
mens diuina cui omnia nuda sunt et apta: et dispo-
nit vniuersa que in celo sunt et que in terra sunt. etc.
Primus gradus facit hominem in omnibus ratio-
nabiliter operari et cum hominibus honeste conuersa-
ri. Secundus mentem altius erigit. quia cum munda-
na despicit. eterna et celestia prudenter appetit. Ter-
tius mentem plenius perficit dum eam in eternis fi-
git. quia sola eterna celestia bona conspiciunt. Quar-
tus qui in solo deo est predictus gradus inchoat
deducit et consumat. quia omnis vera prudentia a
domino deo est. Seneca. Quisquis prudentiam sequi de-
sideras. tunc per rationem recte viuas. et omnia prius
estimes et propenses. Si prudens esse cupis in fu-

tura p̄spectū intende. ⁊ que possint cōtingere cū
cta āte p̄pone. nil tibi subitū sit. sed añ totū p̄sp̄
cias. Nam qui prudens est nunq̄ dicit non pu
taui id fieri. quia nō dubitat sed expectat. nec sus
picatur sed canet. Si prudentiam amplecteris.
vbicq; idem eris. ⁊ put varietas erigit rerū. ita te
accomodes templ. Sermo tuus nō sit inanis: s;̄
aut suadeat. aut moneat. aut cōsoletur. aut preci
piat. lauda parce. vitupera parcus. Nam simili
ter rep̄hensibilis nimia laudatio sic immoderata
culpato. Illa siquidē adulatione. ista malignita
te suspecta est. Si prudens est anim⁹ tuus trib⁹
temporibus dispensetur. presentia ordina: futura
p̄uide. p̄terita recordare. Nam qui non de futuro
p̄meditatur: in om̄ia incautus incedit. p̄pone ani
mo tuo mala futura ⁊ bona: vt illa sustinere pos
sis. ista moderari. Non semp sis in actu sed inter
dum animo tuo dato requies. Sed ⁊ ip̄a requies
plena sit scientie studijs ⁊ cogitationibus bonis
Nam prudens nūq̄ marcet ocio. Aliquādo ani
mū remissum nunq̄ dissolutum habet. Nō te mo
neat auctoritas dicentis. nec quis sed quid dicat
attēdito. nec q̄ multis sed qualibus placeas co
gites. Prudentia est bonarū rerū ⁊ malarū discre
tio vtraq;. cū fuga mali ⁊ electione boni. de qua
procedit circumspectio docilitas cautio. Circū
spectio est cautela contrariorū viciorū qua fugi

mus auariciam ⁊ cauemus pdigalstatem. Docti-
litas est potentia erudiendi. hoc ordine vt prius
te ⁊ postea alios instruas. **C**autio est prudentia
discernendi vicia. virtutū species inferentia. Pru-
dentia in sex diuiditur. In cognitionē presentū.
Prouerbi. iiii. **P**recedant palpebre tue gressus
tuos. id est cōsilia tua facta tua preueniant. Se-
cundo in memoriam p̄teritorū. **E**zechias. Reco-
gitabo tibi om̄es annos meos. ⁊c. Tertio in pro-
uidentiam futurozū. **B**oetius. Nō sufficit intue-
ri quod situm est ante oculos. prudentia rerū exi-
tus metitur. In circumspectionē contrariorum
Prouerbi. xiii. **E**st via que videtur homini
recta nouissima autem illius ducunt ad mortem
Quinto in cohibitionem peccatorum. **P**aulus
Castigo corpus meū ⁊ in seruitutes redigo. Ser-
to in exercitationē virtutū. **E**cclēsiasti. ix. **Q**uod
cūq; potest manus tua facere instanter operare.
T Secunda virtus cardinalis est temperantia.
que prout est virtus politica ē nihil appetere pe-
nitendum. in nullo legem moderationis excedere
sub iugo rationis cupiditatem domare. Secūdo
prout est purgatoria. om̄ia relinquere inquātum
natura patitur que corp̄is vsus requirit. Tertio
prout virtus purgati animi. est terrenas cupidita-
tes nō solū reprimerē sed penitus obliuisci. Quar-
to prout exemplaris que in deo est. sic est q̄ in se

ppetua est. in intentiōe conuersa est. Primus ab
excessu ⁊ defectu custodit. quia ei mediū virtus
tis om̄i tpe ostendit. Secundus mentem ad eter
na perfecte dirigit. quia supfluitatem rerum gra
uantium firmiter excludit. Tertius mentē in eter
nis figit. quia concupiscentiā om̄is inordinati
cōcupiscibilis penitus extinguit. Quartus p̄di
ctos gradus inchoat. deducit ⁊ p̄ducit ⁊ p̄ficit.
quia om̄i creature numerū pondus ⁊ mensuram
tribuit. Seneca. Si continētiam diligis circum
cide supflua. ⁊ in artum desideria cōstringe. Cō
sidera tecum quātum natura deposcat. nō quan
tum cupiditas spectat. palatum tuū fames exci
tet. non saporēs. nec ad voluptatē sed ad cibum
accedas. nec presentibus delitijs inherēbis. nec
desiderabis absentes. Si continentia diligis: tur
pia fugito anteq̄ accidāt. nec quicq̄ aliud maḡ
verēs quā teipm. om̄ia preter turpitudinem tolle
rabilius crede. a verbis quoq; turpibus te absti
ne. quia licentia eorum impudētiaz nutrit. Si cō
tinens es opus est cōtinue affectiones adulation
nā repellere. quorū fīmones animus quadam vo
luptate resoluāt. Si cōtinēs es. ⁊ animi ⁊ corpo
ris motus observa ne indecori sint. nec ideo con
temnes quia latent. Nam nihil differt si nemo vi
deat cū ipse videas. Lunctis esto benignus. nul
li blandus. ⁊ paucis familiaris. om̄ibus equus

Bone fame. neq; ire seminator. neq; inuidus aliene felicitati. ad irā tardus. ad misericordiā pronus. in aduersis firmus. In prosperis cautus et humilis. virtutum occultator sicut viciozus. rari sermonis. sed loquentiā patiens. Que nosti sine arrogancia postulanti imparties. que nescis sine occultatione ignorantie. tibi postula humiliter impartiri. Notandum q̄ temperantia est virtus cū potentia resistendi illecebris in nobis impetus facientibus. ex qua procedit p̄tinētia. que est virtus ab illecebr] castitas / sobrietas / parcitas qua retinemus retinenda. largitas / moderantia. honestas / abstinētia: verecundia: modestia. oim rerū moderatio. Tertia cardinalis virtus est fortitudo politica que est anima supra periculi metum erigere. nihilq; nisi turpia timere. Secūda purgatoria est animo nō terreri contra queq; aduersa. Tertio purgati animi est passiones nō solus vincere corporis. sed animo penitus ignorare. Exemplaris que in deo est q̄ semp̄ idem est nec vnq̄ mutatur. Ex his potest patere q̄ primus gradus hominē facit omnem metum pro vtilitate reipublice postponere. et nihil nisi turpia formidare. Secundus magis confortat vt nulla pena carnalis eū terreat. quia ad sola eterna fortiter anhelat. Tertio mētem in eternis figit cū contraria viderit repugnare animo et confidenter cōtemnit. Quartus predi

etos gradus inchoat deducit et consumat. Ipse attingit a fine usque ad finem fortiter. et disponit omnia suaviter. Seneca. Magnanimitas que et fortitudo dicitur si insit animo tuo. viues cum magna fiducia. liber intrepidus alacer. Magnū animi humani bonū est. finem huius vite intrepidū expectare. Si magnanimus fueris nunquā iudicabis tibi cōtumeliam fieri de inimico. dices nō mihi nocuit sed nocendi animum habuit. et cū ipm in potestate tua videris. vindictam putabis vindicare potuisse et non fecisse. Scito em̄ magnum et honestum vindicte esse genus ignoscere. Eris magnanimus si pericula non appetas vt temerarius. nec formidas vt timidus. Nam timidū nō facit animū nisi reprehensibilis vite conscientia. Fortitudo est immobilis inter aduersa animi laborum et periculorum susceptio. que nec aduersitatis incursum frangitur. nec prosperitatis blandimento eleuatur. De qua oritur magnanimitas fiducia. securitas. paciētia. p̄seuerātia. lōganimitas. humilitas. mansuetudo. et c̄. Quarta virtus cardinalis est iusticia politica. que est mūdum despiciere. et seruare vnicuique quod suum est. scilicet sibi ipsi et proximo et deo. Purgatoria est ad veram viam proximi consentire. et vniuscuiusque virtutes in suo vigore seruare. Tertia purgati animi. est cū diuina mente perpetuo federe sociari. *Exempla*

ris iusticia que in deo est perhenni lege a sempiterna operis sui continuatione non flectitur. Primus gradus ab omni iniquitate custodit. et cum omnibus hominibus conuersari facit. Secundus mentem ad eterna trahit. quia iusto ordine rationis perfecte consentit. Tertius mentes in eternis figit. quia illa cum deo eterno perpetuo federe sociat. Quartus predictos gradus inchoat. deducit et perficit quod omnem creaturam sua perpetua et inflexibili lege iuste regit. Ex his patet quod per virtutes cardinales ut sunt politice homo ordinatur in operationibus suis quo ad primum suum. per virtutes que sunt purgatorie ordinatur ad seipsum. Purgati animi ad deum. Seneca. Iusticia est nature decus. et acta conuentio.

ExPLICIT tractatus de quattuor virtutibus cardinalibus editus a sancto Bonaventura doctore seraphico.

Nota magnum meritum quod habet contemplatio christi passionis

A primis itaque secundum Albertum magnum. quicumque deuote cogitando passionem domini nostri iesu christi transcurrit per eam quasi quod dinumerat fabas: melius est quam si per annum integrum ieiunet.

naret singulis ferijs fertis. Item fm eundē. plus proficit qui passionē dñi nostri iesu xp̄i cōsiderat: q̄ si quis in singulis hebdomadis p vnū annum disciplinam faceret vsq; ad effusionē sanguinis. Item vt idem dicit. magis prodest ⁊ magis meretur qui supradicto modo recolit passionem dñi n̄ri iesu xp̄i q̄: si quis totū psalteriū frequētaret singulis septimanis p vnum annum integrum. Item fm eundē. nō est qui valeat exprimere vtilitatez eius qui assiduus est in meditatione passionis ac vulnerum domini nostri iesu xp̄i.

Beatus bernardus dicit q̄ omnis fidelis xp̄ianus deberet ad minus per vnā horā quotidie recollere ⁊ cogitare passionē dñi nostri iesu xp̄i. Item legitur in vltis patris. q̄ nihil sibi vtilius ⁊ deo acceptius potest homo in hoc seculo opari: q̄ si quis ex recordatione passionis dñi nostri iesu xp̄i: ita compungatur in mente: vt signa lachrymarū in oculis ip̄ius appareant. q̄uis tamē nō defluant. Item in speculo vere crucis dicit: q̄ ille qui ex toto corde cogitat passionem dñi nostri iesu xp̄i: recipit tres singulares gr̄as. In prima purgatur a peccatis suis. In secūda. si ip̄e non indiget purgatione: per merita eius purgantur multe

anime que in purgatorio erant longo tēpore purgature. In tertia. quotienscunq; omittit v' attrahit flatum id est anhelitum siue spiritum: totiens recipit aliquam gratiam spiritualem.

ExPLICIT instructio nouitior. vna cum tractatu de quatuor virtutibus cardinalibus edito a sancto Bonaventura in monasterio beatissime virginis Marie de monte serrato ordinis sancti Benedicti de obseruātia Impressum per Johannez Iuschner alamanū expensis eiusdem monasterij. Anno domini. millesimo quadringentesimo nonagesimonono .xviij. mensis Junij.

